

MINDRE MEDDELELSER

Ny stor koloni af Skarv (*Phalacrocorax carbo sinensis* Shaw & Nodder).

I 1948 indfandt nogle få Skarver sig i hejrekolonien i Ålholm park ved Nysted, men så vidt jeg har kunnet få oplyst kom det ikke til ynglen.

Men i foråret 1949 kom Skarverne i langt større tal og fordrev snart Hejrene fuldstændig, tog deres reder i besiddelse og byggede mange nye. Den 19. maj var der ca. 100 reder, men 4. juli talte jeg 229 reder og der var stadig nye under opførelse. Rederne var fordelt på 29 træer således: 5 træer med 2 reder, 4 med 3, 1 med 4, 2 med 5, 4 med 6, 2 med 7, 1 med 9, 4 med 10, 3 med 11, 1 med 13, 1 med 23 og 1 med 37. Redetræerne var alle store, gamle bøge med undtagelse af en eg, hvori der var 10 reder.

Ved en optælling af rederne den 10. februar 1950 fandtes 268 reder i 33 træer, nemlig 2 træer med 1 rede, 1 med 2 reder, 3 med 3, 4 med 4, 1 med 5, 5 med 6, 3 med 7, 1 med 8, 2 med 9, 3 med 10, 1 med 11, 3 med 13, 2 med 14, 1 med 22 og 1 med 27. I det eneste egetræ var der nu kun 5 reder. Ved at sammenligne disse tal med optællingen fra den 4. juli ses det, at der både er bygget mange reder efter denne dato og blæst mange ned.

LINDHARD HANSEN.

Sort Glente (*Milvus migrans* (Bodd.)) på træk over Lolland.

Den 22. september 1949, da jeg iagttog et meget stort rov-fugletræk over Lungholms inddæmning ved Lollands sydligste hjørne, kom en Sort Glente (*Milvus migrans*) kl. 11⁵⁷ træk-kende langs kysten fra n.v. Den drejede ind over land mod n. og kom langsomt og lavt forbi mig i en afstand af ca. 50 m. Derefter satte den sig på en pæl ca. 150 m. fra mig, og der blev den siddende og pudsede sig til kl. 12²², hvorefter den forsvandt i nordøstlig retning.

LINDHARD HANSEN.

Pirolerne (*Oriolus oriolus* (L.)) i Sønderjylland.

Her i Tønder var der atter to par Piroler (*Oriolus oriolus*) hele sommeren (1949). Det ene par holdt som i fjor til i Anlægget

og Seminarieparken (se D. O. F. T. **43**, 1949, p. 259). Jeg hørte denne Pirol første gang 12. maj og sidste gang den 10. august, da jeg kom hjem fra ferie. Det andet par var som i fjor i ingeniør CLAUDI WESTHS have, men mens det sidste år holdt til i den fjerneste del af haven, hvor reden var i et birketræ (reden blæste ned i vinter), holdt Pirolen i år til i et stort hestekastanietræ, der står tæt ved huset. Da dette træ havde en meget tæt løvkrone, så ingeniøren mindre til Pirolen end i fjor (og reden kunde ikke opdages).

Lærerinde fru NISSEN oplyser, at der hele sommeren igennem har fløjtet Piroler i Schackenborg park i Møgeltønder. Der må mindst have været to, da man har kunnet høre dem svare hinanden.

Ved et besøg i Visby præstegård ca. 20. juni i fjor hos pastor BENT RASMUSSEN (Visby ligger ca. 10 km n.v. for Tønder) hørte jeg Pirol i haven fløjtende hele eftermiddagen. BENT RASMUSSEN oplyste, at den havde fløjtet i haven siden midten af maj, og ved en forespørgsel efter sommerferien oplyste han, at Pirolen havde været der og fløjtet hele ferien; den holdt til i de høje træer i den bageste del af præstegårdshaven.

AAGE GLENSTRUP.

Kraniedeformiteter hos Vandrefalk (*Falco peregrinus* Tunst.).

Blandt mine kranier af Vandrefalk (*Falco peregrinus*) findes 2 eksemplarer, som afviger en del fra det normale.

Det ene, som stammer fra Bornholm, hvor fuglen, en ♂, blev funden død d. $\frac{6}{12}$ 1940 stærkt afmagret, har et spidshagl fra en luftbøsse fastsiddende i ganen, hvilken læsion sandsynligvis har medført døden.

Fuglen blev sendt til udstopning, men var fordærvet og kunde ikke præpareres, hvorfor jeg erhvervede mig kraniet. Endvidere har det samme kranium en tydelig pukkel ovenpå hjerneskallen, hvilket dog ikke har noget med omtalte spidshagl at gøre, men rimeligvis skyldes en medfødt abnormitet.

Det andet eksemplar, en ♂, blev skudt d. $\frac{5}{3}$ 1946 i Frijsenborg skov ved Hammel. Også denne fugl var fordærvet, inden den kom konservatoren i hænde, og derfor havnede også dette kranium hos mig.

Dets overnæb går ud i en lang tynd spids, som rager

ca. 10 mm neden for næbtanden, medens den normale afstand fra tanden til næbspidsen plejer at være 5 mm.

S. R. RASMUSSEN.

**Stor Præstekrave (*Charadrius hiaticula* L.) ynglende
ved Skanderborg sø.**

Fra Kalvø, en lille ø i Skanderborg sø, fik jeg d. 9. juni 1947 en næsten flyvefærdig unge af Stor Præstekrave (*Charadrius hiaticula* L.). Den følgende dag tog jeg sammen med finderen, BENDT PURUP, ud til øen for at sætte ungen i frihed igen. Vi fandt da endnu en unge og så to gamle fugle. Også i 1948, d. 25. april, så jeg Præstekraver på Kalvø. I år havde jeg ikke lejlighed til at besøge øen, men da ynglebetingelserne er ideelle, er det højst sandsynligt, at Præstekraven yngler der hvert år.

ARNE NØRREVANG.

Solsortens (*Turdus merula* (L.)) vintersang.

En soldiset dag i februar 1949, da termometret viste 9 graders varme, og man gik omkring med begyndende forårsformemmelser i kroppen, så jeg en Solsort sidde lavt i en lille fyrrebusk i anlægget, hvor jeg bor. Jeg lagde straks mærke til, at den havde et eller andet for, men blev noget forbavset, da jeg hørte, at den sad og sang, ikke som den plejer at gøre om foråret, men hviskede tonerne frem. Fra dens næsten helt tillukkede næb lød nogle sagte, hvislende lyde — afvekslende med nogle ganske tydelige treklangstoner, det såkaldte "hornsignal", men altsammen ganske sagte, hviskende. Gik jeg blot nogle få meter bort, hørte jeg intet. Heldigvis var den så optaget af sit forehavende, at jeg kunne stå og lytte til den på ca. 1 m's afstand. Det lød faktisk, som sad en Solsort og sang langt, langt borte, og alt medens den lod de sagte toner lyde, udførte den de mærkeligste træge bevægelser, spredte langsomt halefjerene, samlede dem atter, men ikke helt, sænkede vingerne en smule og bevægede hovedet dybt nedad i en bøjende, bukkende bevægelse. Øjet så, men så dog intet. Den sansede slet ikke, at jeg stod så nær og iagttog den. Det var, som om den i dybeste alvor stemte sit fine instrument til forårets store koncert. Dagen efter gentog det samme sig, men denne gang var hunnen i nærheden, hvad imidlertid ikke lod

til at behage ham, for hver gang, hun kom for nær, jog han hende væk. Den følte åbenbart, at det endnu ikke var blevet forår. Senere har jeg iagttaget fænomenet flere gange.

S. KAULBERG.

Frøer som føde for fugle og pattedyr.

I anledning af dr. H. VOLSØES artikel angående de såkaldte "Sternschnuppen" (D. O. F. T. 43, 1949, p. 280) kan jeg meddele følgende: Jeg har ofte i årenes løb i Sydsjælland på en bestemt lokalitet lidt nord for Vordingborg fundet disse geleagtige klumper såvel forår som efterår, og i 1949 har jeg endog fundet nogle flydende i en bæk så sent som d. 24/12. Findestederne har foruden i bækken været langs bredden af denne samt i et fra denne ved en eng adskilt lavtliggende fugtigt skovstykke. Ophavsmanden til disse "Sternschnuppen" er efter min mening såvel Ilder som Musvåge (*Buteo buteo* (L.)). Ganske vist har jeg aldrig set disse arter direkte tage en frø, men findestederne for æglederne er beliggende for engens vedkommende i nærheden af nogle stolper og små forhøjninger, hvor nogle Musvåger regelmæssigt holder til, og i skoven hvor Ilder meget hyppigt færdes. Men hensyn til Odderen som frødræber kan der på denne lokalitet ikke være tale, idet den ikke findes her.

O. OLAFSSON.

Farveaberrationer hos Fasan (*Phasianus colchicus* L.).

I fasanbestanden på et mindre sydsjællandsk jagtdistrikt er der pludselig opstået en del abnormt farvede individer, hos hvilke den hvide farve er fremherskende. Dog så jeg d. 5/12 1949 en nærmest gullig fugl (sennepsfarvet). De nærmeste år vil nu vise, om der er tale om arvelige anlæg, eller det blot er fænotypisk heterochrosis, altså ikke arvelige forandringer. Det skal tilføjes at bestanden har levet uden blodfornyelse eller kunstigt opdræt i de sidste ca. 20 år, og den tæller ialt ca. 100 stk.

O. OLAFSSON.

Med hvilken hastighed og kraft støder Vandrefalken mod flyvende vildt?

Bl. a. i falkejagtslitteraturen vil man gang på gang se omtalt den imponerende styrtflugt, Vandrefalken præsterer, når den

kaster sig ned over et flyvende offer. Farten sammenlignes gerne med en lynstråles.

Hvor stor er da denne fart?

Som et forsøg på at løse dette problem foretog — ifl. nogle fra hr. MAX HULVERSCHEIDT i Bonn modtagne meddelelser — hans ornithologisk (specielt for rovfugle) stærkt interesserede fader i månederne oktober-november til februar-marts fra 1905 til 1914 nogle skønsmæssige målinger af Vandrefalkens stød-hastighed, et arbejde der fulgtes med levende interesse af hans den gang unge søn.

I ENGELMANN'S bog "Die Raubvögel Europas", s. 451 og flg. gives en omtale af disse iagttagelser.

Ofte vil man, når man i bil kører hen ad landevejen, let kunne bestemme en Svales, Krages eller anden fugls hastighed, når disse flyver parallelt med og i samme retning som bilen, idet man blot lader vognen køre med samme fart som fuglen flyver, og så aflæse kilometer-tallet på speedometret; men således forholder det sig ikke, selv i heldigste fald, for vandrefalkens stød-hastighed, idet denne er så stor (op imod 300 km i timen), at bilen overhovedet ikke kan vinde med.

Først Vandrefalkenes optræden i Köln gav mulighed for at foretage tilnærmelsesvis beregninger over deres stød-hastighed.

Et par Vandrefalke holdt til på Kölner Domkirken, og operationsfeltet var: Kirken, bredden indtil Rhinen, floden med broen ("Hohenzollern Brücke") og den modsatte Rhinbred, "Deutzer Ufer", således som man vil kunne se af skitsen; målene var altså faste og let kontrollerbare.

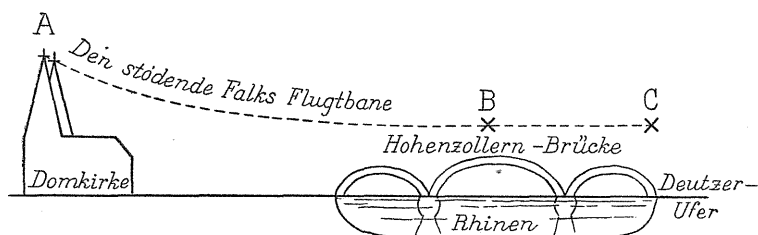
På skitsen angiver A Vandrefalkens startpunkt, B det punkt hvor duen er, da falken begynder nedslaget (duens flyveretning var Kölns byområde — "Deutzer Ufer") og endelig C det punkt, hvor Vandrefalken regelmæssigt indhentede duen og som oftest slog den.

Begivenhederne udviklede sig med større eller mindre afvigelser på samme måde dag efter dag.

Før det om morgenen var blevet helt klart, lettede falkene fra deres sovepladser på kirketårnernes nederste tredjedel og fløj i kredsene flugt op omkring begge tårnene, indtil de satte sig på et af korsene øverst oppe på spirene 156 m over jorden. Efter forløbet af et kvarter til en time, alt efter vejrliget, fløj

de første duer (også Brevduer) fra byens dueslag hen over Rhinen for på den anden side at søge foderpladserne på markerne. De første duesværme fik lov til uantastet at trække afsted; men kom der nu 3-6 duer eller blot en enkelt, vidste man, at nu gik det løs.

Falken (som regel hunnen) lod hver gang duerne flyve til midten af Rhinen; men i samme øjeblik de nåede dertil, begyndte den i en vinkel af ca. 30 grader sin styrtflugt med vingerne lagt tæt til kroppen; kun af og til forstærkedes den usandsynlig store fart ved korte, men meget energiske vinge-

slag. Efter de første 300 m's styrt gjordes flugtbanen fladere for, lige før byttet nåedes, at ligge noget lavere end dette, hvorefter falken i sidste øjeblik rettede sig lidt op og slog duen; dette skete så godt som hver gang med næsten matematisk nøjagtighed netop, som duen nåede den modsatte flodbred. — Normalt slår Vandrefalken ikke fugle over vand.

Resultatet af de mange iagttagelser blev, at den "stødende" falk tilbagelægger ca. 800 m på samme tid, som duen gennemflyver ca. 200 m. — Den fart, en due flyver med, og som antagelig forstærkes, da duen naturligvis straks bliver falken var — det er ofte forbløffende at se, på hvilke afstande duer øjner faren — kan efter hr. HULVERSCHEIDTS angivelse skønsmæssigt anslås til ca. 70 km i timen, hvilket vil sige, at den stødende falk, som altså har fløjet 4 gange så hurtigt som duen, har nået en fart af ca. 280 km i timen eller 77,8 m pr. sekund. Til sammenligning skal anføres, at en orkans styrke er over 30 m pr. sekund, en tornados omkring 50 m og lydets hastighed ca. 330 m pr. sekund. Med et rundt tal kan man anslå en Vandrefalks stødhastighed til at være mere end dobbelt så stor som en orkans, hvilket altid er en antagelig præstation, frem-

bragt som den er kun ved fuglens egen vægt og kraft; ingen anden skabning er sikkert i stand til at yde noget tilsvarende.

Med hvilken kraft rammer Vandrefalken duen?

Først må et tal for vandrefalkens vægt fastslås; denne varierer alt efter de himmelstrøg, hvorunder falken lever, således at de nordligste vejer mest og de sydligste mindst.

Her går vi ud fra HEINROTHS angivelse, hvorefter en hun-Vandrefalk vejer 930 gr. eller 0,930 kg og en Terzel 625 gr.

Når intet hensyn tages til falkens opbremsning, lige før målet nås, vil en hun-Vandrefalk på 930 gr. med en hastighed af 77,5 m pr. sekund ramme duen med en levende kraft på ca. 285 kilogrammeter, hvilket tal giver udtryk for falkens energi (arbejdsevne) i sammenstødsøjeblikket.

Dette resultat nås ved at bruge formlen for bestemmelsen af et projektils slagkraft, som anvendt for falkens vedkommende giver

$$\frac{1}{2} \times \frac{0,930 \text{ kg}}{9,81} \times 77,5^2 = 285 \text{ kilogrammeter.}$$

Fra dette tal 285 må imidlertid duens energi fradrages, uden at dette dog forrykker resultatet væsentligt. En Brevdues vægt kan anslås til 500 gr. ca., medens f. eks. en almindelig Mæfiks er 100-150 gr. mindre.¹⁾

Går vi nu ud fra en vægt på 500 gr., og at duens fart er $\frac{1}{4}$ af Falkens eller 19,38 m pr. sekund, bliver duens energi efter ovenstående formel

$$\frac{1}{2} \times \frac{0,500 \text{ kg}}{9,81} \times 19,38^2 = 9,57 \text{ kilogrammeter.}$$

285 kgm minus 9,57 kgm giver altså *ca. 275 kilogrammeter*, der er den slagkraft, hvormed Kölner-falken rammer duen.

De 275 kilogrammeter svarer til den energi, hvormed et lod på 275 kg rammer jorden efter et fald på 1 m. Man kan også sammenligne energien med et 1 kg's lod, som falder 275 m i et lufttomt rum.

I tilfældet falk contra due må det tages i betragtning, at duen giver fjedrende efter, så falken ikke bremses pludseligt op, men over et ikke helt ringe vejstykke.

Ved siden af tildragelserne mellem Vandrefalke-hunnen og duerne var det også interessant at følge noget tilsvarende mellem Vandrefalke-hannen (Terzlen) og Stærerne.

¹⁾ Venligst meddelt af hr. malermester J. CHR. KNUDSEN.

Stærene overnattede i stort tal i buskvækster ved domkirkens fod og fløj hver morgen i større eller mindre flokke hen over Rhinen. Alene af den måde Stærene fløj på, og i det hele taget af deres opførsel kunde man mærke, om Terzlen var på Domkirken eller ej. Hvis den ikke var der, fløj Stærene i uordnede flokke temmelig højt over Rhinen, men var den der, fløj de i ligesom snurrende flugt kun 10 m over vandspejlet den korteste vej til den modsatte Rhinbred; ofte skete det, at de pludselig drejede rundt for igen at søge ly i de skærmende buske; man næsten følte fuglenes angst.

Terzlens flyvehastighed overfor Stærene var mindst ligeså stor som falkehunnens overfor duerne. Terzlens energi er omkring $\frac{2}{3}$ af hunfalkens.

I mange år har Vandrefalkene ikke haft deres tilhold på Kölns domkirke, antagelig fordi ingen på grund af fodermangel kunde holde duer i Köln; først i januar iår bemærkede hr. MAX HULVERSCHEIDT igen en Vandrefalke-hun på den vante plads. Da buskene ved domkirken er fjernet, findes der ikke mere Stære ved domkirken.

C. J. TILLISCH.

ANMELDELSER

VORT LANDS DYRELIV. Skildret af danske zoologer. Redigeret af F. W. BRÆSTRUP, GUNNAR THORSON & ELISE WESENBERG-LUND. I. Bind. (502 pp., mange tekstill.). — GYLDENDAL, København 1949. Pris: kr. 45 pr. bind, heftet; hele værket (3 bind) kr. 135 heftet; kr. 185 indbundet i skind.

Under redaktion af dr. phil. F. W. BRÆSTRUP, dr. phil. GUNNAR THORSON og mag. scient. ELISE WESENBERG-LUND er udkommet første bind af et værk om vort lands dyreliv. Det udkomne bind behandler pattedyr, fugle, krybdyr og padder; andet bind skal behandle de lavere dyr og det tredje bind bliver noget nyt indenfor den populærvidenskabelige litteratur, idet der her i sammenhæng skal behandles dyrenes livsforhold og deres afhængighed af den danske natur.

Ifølge forordet er værkets fremkomst realisation af en ide hos en kreds af zoologer, der på eget initiativ og under det snævrere mulige samarbejde har villet skrive en bog om Danmarks dyreliv, en bog, der i populær form men på fuldt sagligt grundlag giver et indblik i alt det ny, som senere års studier af dyreverdenen har bragt for dagen.

At målet — et fuldt sagligt grundlag — er nået, er værkets medarbejdere en borgen for. Det vil blive for omfattende her at opregne samtlige